

բայց հարկ է ընել թէ այս յօդուածները շատ անգամ ոչ թէ միայն օգուտ չունին, այլ ուղղակի վնասակար են: Ահա թէ ինչպէս: Զափառացեալ անհետեւի գրիչը շարժած ոտեն, մտքէն իսկ չ'անցընէր յօդուածագիրը թէ ուրիշ լրագրի մը մէջ իւր հաստատածին ճիշդ հակասակը կը պնդէ ուրիշ անհոշ հրատարակագիրը: Այս անգամ Թիւրք ընկալանապէս տարակոյրս կը ծնանք օտարազգի ընթերցողին վրայ եւ իսկոյն Տշմարտախորթ թիւը կ'ենթարկուի կասկածանքի: Ժամանակին (է—5 ամիս յառաջ) այս իրողութեան մտադիր բրտն էր «Մշակին» գրուած Ամերիկեան թղթակիցի մը. նշելը կը յիշատակէ այս անգամ «Էքզոպոստ» (թիւ 141) «Revue des Revues» թ մէջ հրատարակեալ յօդուածի մ'առնելու: Բանի որ կենդանական ուղղիչ մարմին մը կը պակտի առայտ մ' լաւագոյն է որ այսպիսի յօդուածագիրներու թիւը նուազի, որով վնաս չ'ենէր կերբ ամենեւին, այլ ընդ հակառակն մեծ օգուտ...:

ԺԱՂԱՆԱԶՂ

ՔԱՂԱՔԱՐԵՆ ՏԵՍՈՒԹԵԱՆ

Արեւմտ, 28 Դեկտեմբեր, 1896:

Ալէճուի տարի մը ըլլողները...: Մերթ երկիւղ, միջիկ յոյս, եղաւ 1896ի նշանադրոշմը: Անստոյգ ապագային կը յանձնէ հին տարին շատ մը խնդիրներ, որոնց լուծումը չ'էրցաւ տալ ինքը: Զաղաքականութիւնը մշտն Կեանքեացի իր դիւանագիտական յարափոփոխ կամ ըստ մեզ աւելի «երեքեալ ու տատանեալ», ընթացքին: Այժմէն իսկ կը գուշակենք թէ 1897ն ալ պիտի կատարէ նախորդին դերը, վասն զի այսպէս կը պահանջէ «դիւանագիտութիւն», անուանելով խուճապական ուրուականը:

Սպանիա: Եսի Սպանիայի վրայ կը խօսինք, վասն զի հին տարիէն նոր տարւոյ տրուած անլուծանելի խնդիր մըն է Կուբայի խնդիրը: Մարտինէզ Կամպոս կրնայ պարծիլ թէ իւր յաջողը՝ Վէլէրէն աւելի արթնութիւն ունէր — հրաժարելով այնպիսի անօգուտ պատերազմէ մը, որուն մէջ առոյգ սպանիացի պատանիներ զոհ կ'երթան կամ Կուբացի guerrillաներու, եւ կամ անհարթ օդի մը մահազոյնի վնասակարութեան: Բանի մի օր յառաջ կը կարծուէր թէ Կուբայի պատերազմը

դաց առաջնորդ՝ ծերունի Մագէոյի եւ երիտասարդ Գոմէզի մահուամբն ամենայն ինչ լնցած է, բայց պաշտօնական քաղաքները դարձեալ խայտառակուեցան. երեւոյթ մը որուն 1896ի ընթացքին մէջ շատ անգամ հանդիպեցանք, բայց հիմայ պաշտօնականներն ալ կ'ստապաշտօնականներէն, եւ նոյն իսկ անպաշտօնական զեկուցումներն ամենեւին տարբերութիւն չունենալուն ամենքը կատարեալ համագումար է: Եթէ Սպանիա Կուբայի խնդիրը վերջացնէ որ շատ տարակուսական է, կը մնայ հաշուի մէջ առնուլ Միացեալ - Եահայկաց պահանջմունքներն եւ — Փիլիպպին կղզիները:

Տանկապատ: Նորընտիր Պատրիարք՝ Օրմանեան Արքայապետին առաջին գործը կը նշանակուի, հայ բանտարկեալներու ազատութեան համար խնդրամատոյց ըլլալն, որ պատկուեցաւ իսկ յաջողութեամբ: Կը մնայ զաղթականաց դարձին համար երկրորդ անգամ խնդրամատոյց ըլլալ, եւ եթէ յաջողի այս խնդիրն ալ գոնէ՝ կը մնայ միայն անցեալ դէպքերն աշխարհ, ապագային յուսով թէ վերջապէս իրական հանգիստ կ'առնու այս գեղեցիկ երկիրը: Այս է հեռաւորաց եւ մերձաւորաց բաղձները:

Ռուսիան: Հիշատակեցա՞նք անհաշին պտուղը վայելեց, ներքին անկարգութեանց ցաւալի դէպքերով, որ արատաւորեցին, քիչ շատ, այս փոքրիկ տէրութեան խաղաղութեան համբաւը: Պաշտօնէից փոփոխութիւն, բայց լաւագոյն կ'ըլլար ըստ մեզ տիրող հիւրատեսց դրութեան փոփոխութիւնը:

Բուլղարիա: Երկիւղ յայտնած էինք արքունի պաշտօնականաց խնդրոյն առթիւ. դեռ վերջական լուծում չ'որոշեցաւ խնդիրն, բայց ըստ բաւական դիւրացաւ, թէպէտ պատերազմական պաշտօնէին հրաժարմամբ, որ այսպիսի ժամանակ, ընական է, շատ բաղձալի չէր:

Գերմանիա: Լրագրական պարզ դատաստան մի, այնպիսի sensationel իրականութիւններ հանեց յերեւան, որ «Համբուրգ»-Եախրիխտէն, քաղաքին ըրած յայտնութեանց աղմուկը գերազանցեց: Եւ գարմանալի է. հոս ալ յանցաւոր զոհուեցաւ ոստիկանութեան մեծ - գոր-

ծակատար՝ Տառաշ: Կր մնայ ուրեմն պատահեաւ աւելի հակողութիւն ընել — ոստիկանութեան քան հասարակ քաղաքացիաց վրայ:

Պարտազգայ: Բիշ մնաց այս փորը տէրութիւնը դիւանագիտական յարաբերութեանց իգում պիտի ունենար Գերմանիայի հետ, իր գաղթականութեանց միջ գերմանական դրօշին անարգութուն պատճառաւ: Բայց փութաց Պարտազգայի տէրութիւնն հարկաւոր հատուցման պատրաստակամութիւնն յայտնելու, եւ այսպէս իւր արթնութեամբն հեռացուց մատուտ փոթորիկը:

Միացեալ-Նահանգք: Մակ Կինլէյի՝ Նոր զաներէցն գրաւած է արդէն երուսական մամլոյն էջերը, Սպանիական զինուոց դէմ քարձրացընելով իւր ծայրը: Վժիռ մ'արձակուած չէ դեռ, քայց յամենայն դէպս առնտրական շահուոց տրուած մեծ վնասը պիտի ստիպէ զգաներէցն, որվերջնական չափ միդրոյի թէ արինհնդութեանց եւ թէ Նիւթական վնասներու, տալով Կուլացուց ինքնավարութիւն մի, որուն համար արած կը մարտին Կուլացիք ամիսներէ ի վեր:

Աւստրիա-Հունգարիա: Մեր գուշակութիւնը՝ թէ Նահանգական-Ժողովին մէջ զոնէ ի Ստորին-Աւստրիա, պիտի "խորտակի, հրականագողեցութիւնն, շատ շուտով սկսաւ իրականանալ: Առաջին նստին մէջ իսկ նորընտիր զաներէցն յայտնեց թէ սիրով կ'ողջունէ այս անգամ այս ժողովը, վասն զի "գիտէ թէ, Կլուէր, մեր հայրենի սկզբանց հանձնատ պիտի սկսինք մեր գործունէութիւնը: Այս պարզ խօսքը քաւական եղաւ հրեայ լրագրաց "վայնասուն", մի հանել տալու: Սակայն հարկ էր պատասխան մի տալ այս աղակականներու. եւ երեկուան նստին մէջ տրուեցաւ. քաջն Լուէգէր առաջարկութիւն մ'ընդունել տուաւ, որով նահանգական ժողովքին մասնամիջոցն մէջ պիտի չընտրուին ոչ իւր զաներէց, ոչ իւր քարտուղար այս լրագրագլխաց — ազգակեցները: Կենթադրէ՝ անշուշտ ընթերցող թէ Ինչեր գրած են այս նկատմամբ երկրորդ օրան լրագիրները, մանաւանդ „Neue Freie Presse“, որուն համար հունգարիայի ազատամիտ յրագիր մը գրած

է արդէն ի ժամանակին թէ "իւր գրուածներովը շփոթել կ'ուզէ միշտ հասարակաց կարծիքը եւ — ընդդէմ տէրութեան,":

Միւս փորը եւ մեծ Տէրութեանց պաշտօնարաններն ու դահլիճները ծնրնդեան եւ Նոր-Տարւոյ առթիւ արձակուրդ կը վայելեն: Նոյն առթիւ "Հանդէս", ժամանակագիրն ալ կը մտադրէ իւր ընթերցողաց,

"Շնորհաւոր նոր Տարի,":

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՈՒՍՈՒՄՆԱԿԱՆ

ՄՐՏԵՆԱԳՐԱՎԱՆ — Մարիբաւ Կատինայի ասորիքն ազգին քեկորներուն գիտութիւնը. 1 — Մարիբաւայ ժամանակագրութիւնը. 2 — Փաւստոս Բուզանդաքի. 5:

ՄՐՏԵՆԱԳՐԱՅԻՆ — Մնիշատակ տպագրութիւններ. 9:

ԳՐԱԳԻՏԱՅԻՆ — Յօդուած եւ զեքք գրելու արուեստ. 11:

ԹՂԺԱՅԳՈՒԹԻՒՆ — Կովկասեան Թղթակցութիւն. 16:

ՀՆԱԳԻՏԱՅԻՆ — Հնահայոց քանի մը հայ արձանագրութիւնները (Գատկեաւ). 19:

ԼԵՋՈՒՄԱՅԻՆ — Արդի լեզուագիտութիւնը. 21:

ԳՐԱՎԱՆ — Յուշակ հայերէն ձեռագրաց Սանատաքեան վարժարանին ի Կարին. 24:

ՆՈՒՍԵՆԱԿԱՆ

ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ. 1. Մանասի Երիսակցի: — 2. Հայք եւ Հայաստան: — 3. Խրայէլ Օրբի մասին. 26:

ԱԶԳԱՅԻՆ ԹԵՐԹԵՐԸ ԺԱՂՅԸՓՈՒՆԱ. 1. Թիֆլիսի Հայոց հրատարակչական Ընկերութիւնը: — 2. "Մասիս", վերստին կը հրատարակուի: — 3. Հայերէն հին տպագրութիւններ: — 4. "Մշակի", մատենախօս Պր. Լ. Ին անհատական կարծիքը: — 5. "Նոր-Դարի", տուած մէկ լրին կրկնութիւնը: — 6. Հայ ուսանողներուն օգնեցէք: — 7. Նուիրատուութիւնը: — 8. "Արարք", պատկերազարդ հանդէսը: — 9. Նոր կամուսանայ մը: — 10. "Լեզու ուղեղի տեղը": — 11. Մոսկվայի Հայերը եւ ուսանողութիւնը: — 12. Մահմանական Նեքիսն գաւառաբարբառներու մէջ: — 13. "Մշակին", յատուկ քննած մէկ յօդուածը: — 14. Օտարալեզու լրագրաց մէջ յօդուած գրող ազգայինը:

ԲՈՎԱՆԱԿԱՆ ՑԵՍՈՒԹԻՒՆ 31:

ԳՐԱՅԻՆԱԿԱՆ ԵՒ ՊԵՏԱՊՈԼԻՏԱՆՈՒ ԽՄԱՐԱԳԻՐ

4. ԲՈՎԱՆԵՆ 4. ՊԱՐԱՆՉ

ՎԻՆԵՆԱ ՄԻԹԱՐԵՐԵՆ ԳՐԱՐԱՆ.